

Civilprocessen f. Eks. — ført lige fra Underinstansen op til Højesteret. Sammen med Mundtligheden have vi opnaaet to Principers Gennemførelse, som ikke kunde gennemføres under den gamle skriftlige Procedure, som var baseret paa et Forhandlingsprincip, altsaa paa, at Sagen forhandlede mellem Parterne. Parterne gave Grundlaget for eller imod til Dommeren, som saa deciderede om den Ret, der maatte være Ekstrakten af de fra Parternes Side fremkomne Indlæg. Under Mundtlighedsprincippet bliver det jo muligt at gennemføre Umiddelbarhedsprincippet og derved at give Dommeren Lejlighed til selv at lære Sagens rette Sammenhæng at kende. Som det er nu, vil Dommeren aldrig have Lejlighed til virkelig at faa Sagen samlet — aldrig er naturligvis for meget sagt, det kan være Ting, som grunde sig paa oprettede Dokumenter, hvor det kommer an paa en Fortolkning, der vil Dommeren kunne finde det rette, naar han er heldig. Men med Hensyn til Begivenheder, som ere foregaaede i Overværelse af en af Parterne og af flere eller færre Vidner, vil Dommeren ikke have nogen Lejlighed til personlig at lære Sagens Sandhed at kende. Lad os antage, at den Part, som har overværet vedkommende Begivenhed, der ligger til Grund for Processen, er Klager i Sagen. Han siger saa: Der foregik den og den Dag i Vidners Paahør noget, som hjemler mig en Ret saa og saa stor over for et andet Individ — lad os sige, det hjemler ham en Ret til at kræve 10,000 Kr. af et andet Individ. Det siger han i Retten, og naar han saa støvner den anden Person for Retten, siger denne anden Person — jeg havde nær sagt naturligvis, men saaledes siges der nu, som vor Proces er for Øjeblikket —: Nej! Han siger altsaa: Der foregik ikke noget, hvorved jeg kom til at skyldte Klageren 10,000 Kr. De komme for Retten, den ene siger: Ja, og den anden siger: Nej. Efter den nuværende Procesmaade møder ingen af dem i Retten, men Klagerens Sagfører møder med sit Indlæg, hvori han siger: 10,000 Kr. til gode, og indklagedes Sagfører møder med sit Indlæg, hvori han siger: Det benægtes. Han behøver ikke at sige andet end: Det benægtes, saa skal Klageren bevise det. Vel, siger Klageren, der var andre Personer til Stede, de skulle føres som Vidner. Disse Vidner bo imidlertid ikke paa selve det Sted, hvor Processen føres. Processen føres i Kjøbenhavn, og Vidnerne bo paa Skagen — det er maaske Synd at nævne Skagen, da der bor saa faa Mennesker der-

oppe, og de Vidner, som jeg her vil tale om, kunde blive mistænkte for ikke at være saa troværdige, som de burde være — saa vil jeg sige en anden By uden for Skagen, hvor Menneskene ikke ere saa sandfærdige som netop paa Skagen. Der bo disse Vidner, og de komme i Retten. Lad os nu sige, at begge Vidnerne ere enige om, at der forefaldt det, at Klageren fik 10,000 Kr. til gode. To Mænds Vidnesbyrd er nok til at fælde en Mand efter dansk Ret. De blive edfæstede, deres Vidneudsagn blive protokollerede, og indklagede bliver dømt til at betale 10,000 Kr. Lad os nu sige, at deres Vidnesbyrd var falsk. Det kan meget godt ske, at disse Menneske ikke ligefrem vidne falsk, fordi de ville vidne falsk, men at de ved en Misforstaaelse eller af en eller anden Grund ikke ere i Stand til ganske at opfatte Sagens Kerne og derved komme til at afgive en Forklaring, paa Grundlag af hvilken indstævnte bliver dømt. Hvorledes kommer nu dette uden for Skagen, men ogsaa uden for Kjøbenhavn aflagte Vidnesbyrd til den herværende Rets Kundskab? Det kommer i Skikkelse af et eller flere beskrevne Ark Papir, hvori der staar, at Retten i den eller den By blev sat den eller den Dag, og for Vidne-citanten mødte Sagfører den og den og fremlagde følgende Spørgsmaal: Det første: Kender Vidnet Sagens Parter, og det andet: Har Vidnet paahørt osv. Saa kommer man om paa næste Side, og der staar: Saa fremtraadte Vidnerne og behørig formanede om Edens Hellighed besvarede de efter hinanden forelagte Spørgsmaal med ja, ja udendvidere, og dermed faa de Lov til at gaa deres Vej. Hvis indklagede selv er til Stede, eller hvis han har en Sagfører til Stede, er han berettiget til gennem Vidnedommeren ved Diktat til Protokollen eller ved at fremlægge skriftlige Spørgsmaal at faa Vidnerne afhørte om andre Spørgsmaal, Kontrakvæstioner. Svarene derpaa blive ogsaa førte til Protokols, og derefter gaar det til den Dommer i Kjøbenhavn, som paadømmer Sagen. Men lad os nu sige, at den Mand slet ikke skylder de 10,000 Kr., at Vidnesbyrddet er aflagt paa en Fejltagelse, og det kan godt ske, saa vil dog den Dommer, som kan se, at det er meget usandsynligt, at det er gaaet saadan for sig, slet ikke have det i sin Magt at bringe virkelig Oplysning frem i Sagen. Det staar uden for hans Magt, selv om han maatte nære den største Overbevisning om, at den ene af Parterne, i dette Tilfælde Klageren, har løjet, og at